

PATVIRTINTA
Klaipėdos Eduardo Balsio menų
gimnazijos 2017 m. spalio 24 d.
direktoriaus įsakymu Nr. V-54

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO GIMNAZIJOJE TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo gimnazijoje tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatyminiu reglamentu: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 1, 2, 19, 23, 43, 46, 47, 49, 56, 58, 59 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 23¹, 23²straipsniais įstatymas (2016 m. spalio 18 d. Nr. XII-2685), Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas 2011 m. gegužės 26 d. Nr. XI-1425 (2017-01-01 suvestinė redakcija); Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas 2017 m. vasario 14 d. Nr. XIII-204; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V – 635 „Dėl rekomendacijų gimnazijoms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje“.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – apibrėžti smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo gimnazijoje tvarką, kuri:

2.1. įtvirtina, kad visi gimnazijos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių;

2.2. nustato pranešimų apie smurtą ir patyčias procedūrą (kokia forma, kam ir per kiek laiko apie smurtą ir patyčias praneša gimnazijos bendruomenės nariai);

2.3. apibrėžia gimnazijos darbuotojų veiksmų seką ir jų tarpusavio bendradarbiavimą, įtarus ar pastebėjus smurtą ar patyčias tarp mokinių;

2.4. nustato, kokių priemonių imasi gimnazijos vadovas, gavęs pranešimą, kad gimnazijos darbuotojas ar mokinys patiria smurtą ar patyčias ar pats smurtauja ar tyčiojasi;

2.5. apibrėžia smurto ir patyčių atvejų gimnazijoje registravimo tvarką (patyčių dinamikos analizei ir atitinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių planavimui);

2.6. numato švietimo pagalbos ar kitos reikalingos pagalbos (pvz., policijos, medicininės pagalbos) priemones smurtą ar patyčias patyrusiems ar smurtavusiems dalyviams, stebėtojams (mokiniais), tėvams.

3. Tvarkos apraše remiamasi šiais principais:

3.1. į smurtą ir patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio ir formos;

3.2. kiekvienas gimnazijos administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą ir patyčias, privalo reaguoti nedelsiant;

3.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą ir patyčias amžiaus ir pareigų bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių smurtą ir patyčias amžiaus ir pareigų;

3.4. visi gimnazijos bendruomenės nariai (mokiniai, jų tėvai, mokytojai ir kt. gimnazijoje dirbantys asmenys) su smurto ir patyčių gimnazijoje prevencijos, intervencijos vykdymo tvarka turi būti supažindinti pasirašytinai.

4. Gimnazija, vykdydama veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

5. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto ir patyčių forma, nukreipta:

5.1. mokinių prieš mokinius;

5.2. gimnazijos darbuotojų prieš mokinius;

5.3. mokinių prieš gimnazijos darbuotojus;

5.4. gimnazijos darbuotojų prieš kitus šios įstaigos darbuotojus;

5.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, gimnazijos darbuotojus.

6. Apraše vartojamos sąvokos:

6.1. Patyčios – psichologinę ar fizinę jėgą persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės kitam asmeniui daromi tyčiniai pasikartojantys veiksmai, socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, siekiant pažeminti jo reputaciją ar orumą, jį įžeisti, įskaudinti ar kitaip sukelti jam psichologinę ar fizinę žalą;

6.2. Patyčios kibernetinėje erdvėje – patyčios iš kito asmens naudojantis informacinėmis technologijoms ir (ar) informacinės visuomenės informavimo priemonėmis, siekiant įbauginti tą asmenį, pakenkti jo reputacijai ar kitokiu būdu jį pažeminti, neatsižvelgiant į tai, ar patyčių informacija siunčiama asmeniškai, ar paskleidžiama neapibrėžtam gavėjų skaičiui;

6.3. Smurtas – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.

6.4. Neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais.

6.5. Smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo – asmuo, prieš kurį panaudotas smurtas artimoje aplinkoje, arba dėl smurto artimoje aplinkoje mirusio asmens šeimos narys, kuris patyrė žalą dėl to asmens mirties, arba taip pat vaikas, tapęs smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenantis aplinkoje, kurioje buvo smurtauta.

6.6. Smurtas prieš vaiką – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.

6.7. Smurto prieš vaiką formos:

6.7.1. fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinės bausmės, sukeltys vaikui skausmą, darantys žalą arba keliantys pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

6.7.2. psichologinis smurtas – nuolatinis vaiko teisės į individualumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trukdymas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, darantys žalą arba keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

6.7.3. seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl priklausomumo; vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

6.7.4. nepriežiūra – vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai.

6.8. Prevencija suprantama kaip priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius.

Prevenција yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

6.9. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus gimnazijos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai gimnazijai taikomos prevencijos priemonės yra nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės, teikiama švietimo pagalba.

6.10. Intervencija suprantama kaip gimnazijos vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų gimnazijos darbuotojų (toliau – gimnazijos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

6.11. Smurto ir patyčių dalyviai:

6.11.1. Smurtą ar patyčias patiriantis bendruomenės narys - vaikas/ mokinys, gimnazijos darbuotojas, prieš kurį smurtaujama arba iš kurio tyčiojama.

6.11.2. besityčiojantysis/ skriaudėjas – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis smurtą ar patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.

6.11.3. Smurto ar patyčių stebėtojas – bet kuris bendruomenės narys, matantis ar žinantis apie smurtą ar patyčias ir nesiimantis veiksmų patyčioms stabdyti.

II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA GIMNAZIJOJE

7. Smurto ir patyčių prevencija, stebėseną ir intervenciją yra svarbi gimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi gimnazijos vadovas, Vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, o jos vykdyme dalyvauja visi gimnazijos bendruomenės nariai.

8. Gimnazijos vadovas yra atsakingas už gimnazijos Tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremtų gimnazijos smurto ir patyčių prevencijos priemonių įtraukimą į gimnazijos ugdymo planą, jo pristatymą gimnazijos bendruomenei ir vykdymą.

9. Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja ne mažiau nei 3 atsakingi asmenys, sudarantys smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo grupę (toliau – **Vykdyto grupė**). Gimnazijos vadovas Vykdyto grupės nariais paskiria 3 ar daugiau Vaiko gerovės komisijos narių, kurie:

9.1. inicijuoja ir koordinuoja anoniminės mokinių apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus;

9.2. surenka apibendrintus duomenis iš klasių vadovų dėl gimnazijoje registruotų pranešimų apie smurtą ir patyčias, atlieka jų analizę;

9.3. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

9.4. teikia siūlymus gimnazijos vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos priemonių įgyvendinimo gimnazijoje, gimnazijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo prevencijos ar intervencijos srityje;

9.5. teikia siūlymus gimnazijos vadovui dėl gimnazijos Tvarkos aprašo tobulinimo.

10. Klasių vadovai išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias tarp auklėtinių, informuoja Vykdyto grupę apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus auklėjamojoje klasėje, teikia Vykdyto grupei kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.

III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

11. Visais smurto ir patyčių atvejais gimnazijoje kiekvienas gimnazijos darbuotojas nedelsdamas įsikiša pastebėjęs smurtą ir patyčias, nutraukia bet kokius smurto ar patyčių veiksmus, jeigu yra būtinybė, smurtą patyrusiam asmeniui suteikia pirmąją medicininę pagalbą, pasirūpina iškviešti bendrąsias pagalbos centro tarnybas (greitąją pagalbą, policiją ar kt.)/ gimnazijoje galinčius pagalbą suteikti darbuotojus ir/ ar reaguoja atitinkamai situacijai (priedas 4):

- 11.1. Kai smurtas ir patyčios pastebimos tarp mokinių:
 - 11.1.1. primena mokiniui, kuris tyčiojasi, gimnazijos nuostatas ir elgesio taisykles;
 - 11.1.2. informuoja klasės auklėtoją ir/ ar socialinį pedagogą ir/ar gimnazijos vadovą apie smurtą ir patyčias, pateikia pranešimą apie smurtą ir patyčias (priedas Nr.1).
- 11.2. Kai pastebimos kibernetinės patyčios prieš mokinį ar gavus apie jas pranešimą:
 - 11.2.1. išsaugo vykstančių kibernetinių patyčių įrodymą,
 - 11.2. 2. informuoja gimnazijos vadovą ir/ ar socialinį pedagogą apie smurtą ir patyčias, pateikia pranešimą apie smurtą ir patyčias (1 priedas);
- 11.3. Kai smurto ir patyčių situacijoje vienas iš dalyvių yra suaugęs bendruomenės narys, tiesiogiai informuoja gimnazijos vadovą, pateikia pranešimą apie smurtą ir patyčias (priedas Nr.1).
12. Visais smurto ir patyčių atvejais kiekvienas mokinys, kuris patiria smurtą arba patyčias, arba yra stebėtojas, arba matęs ir žinantis apie smurtą ir patyčias, nedelsiant informuoja klasės vadovą ir/ar socialinį pedagogą apie patirtas ar matytas patyčias (individualiame pokalbyje, viešoje ar kibernetinėje erdvėje) raštu..
13. Visais smurto ir patyčių atvejais patyčias patiriančio mokinio tėvai/ globėjai/ rūpintojai arba tėvai/ globėjai/ rūpintojai, žinantys apie klasėje vykstančias patyčias, nedelsiant informuoja klasės vadovą ir/ar socialinį pedagogą ir/ar gimnazijos vadovą apie mokinio patiriamas patyčias (individualiame pokalbyje arba kibernetinėje erdvėje).
14. Klasės vadovas, gavęs informaciją apie smurtą ir patyčias, nedelsiant:
 - 14.1. išsiaiškina ir įvertina situaciją;
 - 14.2. užpildo pranešimą apie smurtą ir patyčias (priedas Nr.1).
 - 14.3. organizuoja ir teikia individualią pagalbą smurto ir patyčių dalyviams, savo veiksmus suderina su Vykdyto grupės nariais, informuoja nepilnamečių mokinių tėvus/ globėjus/ rūpintojus (elektroninio dienyno pagalba/ telefonu arba pagal poreikį pakviečia mokinių tėvus dalyvauti individualiame pokalbyje);
 - 14.4. vykdo tolesnę smurto ar patyčių situacijos stebėseną.
15. Socialinio pedagogo ar kito Vykdyto grupės nario veiksmai, kai smurto ir patyčių forma nukreipta mokinių prieš mokinius, gimnazijos darbuotojų prieš mokinius, mokinių prieš gimnazijos darbuotojus, mokinių tėvų/ globėjų/ rūpintojų prieš mokinius:
 - 15.1. priima pranešimą apie patyčias (priedas Nr.1),
 - 15.2. prireikus, inicijuoja Vykdyto grupės pasitarimą,
 - 15.3. prireikus, suderina Vykdyto grupės veiksmų planą,
 - 15.4. registruoja atvejį Vykdyto grupės atvejų registracijos žurnale (priedas Nr.2),
 - 15.5. prireikus inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį arba informuoja gimnazijos direktorių;
 - 15.6. su sudarytu Vykdyto grupės veiksmų planu supažindina smurto ir patyčių dalyvius ir nepilnamečių mokinių tėvus;
 - 15.7. skriaudėją ir jo tėvus/ globėjus/ rūpintojus supažindina su veiksmų plano nevykdymo pasekmėmis.
16. Gimnazijos vadovo veiksmai:
 - 16.1. Kai smurtauja ar smurtą patiria mokinys:
 - 16.1.1. gavęs iš Vykdyto grupės informaciją apie smurto atvejį, nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančiai valstybės ir savivaldybės institucijai pagal kompetenciją;
 - 16.1.2. imasi priemonių, kad jo vadovaujamos švietimo įstaigos mokiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai) turėtų galimybę neatlygintinai gauti psichologinę pagalbą;
 - 16.1.3. imasi priemonių, kad smurtavęs (smurtavę) ir smurtą patyręs (patyrę) nepilnametis (nepilnamečiai) asmuo (asmenys) kartu su jį (juos) lydinčiais tėvais (globėjais, rūpintojais) neatlygintinai nedelsdamas (nedelsdami), bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento gautų psichologinę pagalbą (psichologinės pagalbos

trukmę nustato psichologas, įvertinęs kiekvieno smurto epizodo aplinkybių visumą ir atsižvelgdamas į švietimo ir mokslo ministro nustatytą psichologinės pagalbos teikimo tvarką).

16.2. Kai smurtauja ar smurtą patiria gimnazijos darbuotojai, apie įvykusį smurto faktą nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša savivaldybėje veikiančiai pedagoginei psichologinei tarnybai su kuria yra sudaryta sutartis dėl psichologinės pagalbos teikimo, ir rekomenduoja smurtavusiam ar smurtą patyrusiam darbuotojui kreiptis psichologinės pagalbos (mokytojams, gimnazijos darbuotojams psichologinė pagalba neatlygintinai pradedama teikti nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento atvykus į atitinkamą pedagoginę psichologinę tarnybą).

17. Kai pastebima, kad vaikas (nepilnametis mokinys) galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje:

17.1. darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša apie tai gimnazijos vadovui arba jo įgaliotam asmeniui, raštu fiksuoja (priedas nr. 1) požymius ir visas aplinkybes, kurios sukėlė įtarimą dėl smurto ir pateikia tai kartu su pranešimu;

nesant galimybei pranešti gimnazijos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, gimnazijos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tiesiogiai praneša savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui (savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrių kontaktai: <http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/vaiko-teisiu-apsaugos-istaigos/vaiko-teisiu-apsaugos-skyriai/savivaldybiu-vtas.html>) ir/ ar policijai 112 (nemokamu telefonu), atsiradus galimybei apie įtarimą, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša gimnazijos vadovui arba jo įgaliotam asmeniui;

17.2. gimnazijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, gavęs pranešimą apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša apie tai savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui arba policijai 112;

17.3. gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir/ ar gimnazijos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tačiau dar negalintis užtikrintai to teigti, gali konsultuotis su Vykdyto grupės nariu, koordinuojančiu smurto prevencijos veiklos sritį, arba švietimo pagalbos specialistais (psichologu ar socialiniu pedagogu), nesant galimybių gimnazijoje, konsultuojasi su savivaldybės švietimo pagalbos ar pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir/ ar gimnazijos darbuotojas (asmuo, kuriam vaikas atsiskleidė patiriantis smurtą, arba turintis gerą emocinį ryšį su vaiku, arba pastebėjęs smurto artimoje aplinkoje požymius), gali inicijuoti pokalbį su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje (priedas Nr.3: pokalbio su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje, ypatumai);

17.4. gimnazijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, pranešęs apie vaiko, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, atvejį savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui ir/ ar policijai, informuoja Vykdyto grupę dėl pagalbos vaikui organizavimo ir/ ar teikimo; toliau gimnazijoje veikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V – 635 „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje“

18. Kai smurtu prieš vaiką (nepilnametį mokinį) kaltinamas gimnazijos vadovas/ vadovo pavaduotojas:

18.1. apie situaciją nedelsiant pranešama vadovo pavaduotojui/ vadovui,

18.2. vadovo pavaduotojas/ vadovas nedelsiant informuoja savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrių, policiją (112) bei steigėją ir laikosi suteiktų instrukcijų,

18.3. vadovo pavaduotojas/ vadovas fiksuoja smurto požymius ir saugo šią informaciją, prireikus pasidalina ja su vaiko teises atstovaujančiomis institucijomis bei steigėju,

18.4. jei savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrius/ policija leidžia ir yra liudininkų, vadovo pavaduotojas/ vadovas paprašo jų taip pat išsamiai apibūdinti įvykį.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19. Visi dokumentai, esantys vaiko/ mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiko/ mokiniu ir/ ar jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas ir užtikrinti vaiko/ mokinio teises ir teisėtus interesus.
